

modi tribulationes addiscere student, ne sero illud Apostoli audiant: Tanta passi estis sine causa? (Gal. III. 4.)

Ex occasione thematis: *Relinquitte infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiæ: (Prov. VII. 6.)* doceri pulchre potest perpetuus gradus sapientiæ, seu ars prudentiæ, consistens in sex sequentibus præceptis. I. Noli facere omnia, quæ potes, quia superbia est. II. Noli inquirere omnia, quæ nescis, quia curiositas est. III. Noli dicere omnia, quæ scis, quia stultitia est. IV. Noli credere omnia, quæ audis, quia levitas est. V. Noli dare omnia, quæ habes, quia prodigalitas est. VI. Noli iudicare omnia, quæ vides, quia temeritas est. Quæ omnia facile prapularibus casibus, et auctoritatibus S. Scripturæ et SS. Patrum firmari ac probari possunt.

Ex occasione thematis: *Estote prudentes sicut serpentes:* ostendi potest, quomodo, juxta hoc monitum Christi, prudentiam serpentis imitari debeamus, scilicet totum reliquum corpus exponendo periculo, ut caput defendamus. Triplex autem est caput, quod defendere debemus. Primum est caput corporis mystici, Christus videlicet, pro quo utique cum Apostolo omnia detrimentum facere debemus, ut eum lucrifaciamus; et cum veritate dicere queamus: Quis nos separabit a charitate Christi? (Rom. VIII. 35.) Alterum caput est Religionis, nempe vera fides, sine qua impossibile est placere Deo; (Heb. XXI. 6.) atque adeo merito etiam pro illa, opes, honor, sanguis, vita, amici, et omnia exponenda sunt periculo, immo et perdenda, si opus fuerit, ut plurimi Martyres fecerunt. Tertium caput est actionum nostrarum intentio, scilicet a qua omnia bonitas actionum, et meritum dependet, cum quidquid agunt homines, intentio judicet omnes, adeoque merito curandum, ut præ omnibus aliis actionum nostrarum causis, vel circumstantiis, intentio salva consistat.

Ex occasione thematis: *Opera enim illorum sequuntur illos:* (Apc. XIV. 13.) narrari potest Parabola a sancto Barlaam proposita de Rege qui cum secretum morem esse in regno, ut Rex post unum annum in regia dignitate consumptum nudus expellatur in exilium, intra illum annum occulte potissimum divitiarum suarum partem in locum exilio deputatum præmisit, in quem post annum regalatus, omnia, quæ desiderare poterat, abundanter invenit. Applicetur hæc Parabola ad hominem, qui sciens, ratum esse

illud S. Jobi oraculum: Nudus egressus sum ex utero matris meæ, et nudus revertar illuc; præmittere et ipse debet veras divitias suas, nempe bona opera; quod proin breviter per comparisonem divitiarum materialium cum bonis operibus probetur; subinde breviter ostendatur, per quos præmitti in alteram vitam debeant, scilicet per intentionem bonam, et per manus pauperum; id quod abundantius explicari et demonstrari potest, maxime vero quam secuta sit a latronibus infernalibus hæc transmissio.

Ex occasione thematis: *Filii hujus sæculi prudentiores sunt filiis lucis:* (Luc. XVI. 8.) ostendi potest, quomodo prudentia disci debet a filiis sæculi. Et I. quidem, quomodo recte deliberare, et consulere oporteat, exemplo avarorum, qui antequam vel obolum expendant, tam sollicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat. Quanto magis autem id faciunt filii lucis, spiritualibus divitiis longe præstantioribus augendis inhiantes? II. Quomodo optima quæque eligere, tam circa finem, quam media, exemplo mercatorum, tam varias industrias excogitantium, ut disceant. Item aliorum seipos inordinate amantium, de quibus merito Sanctus Augustinus sic locutus est: Bona vis habere, et bonus esse non vis? quid enim est, quod velis habere malum, dic mihi, nihil omnino. Non uxorem, non filium, non servum, non ancillam, non villam, non tunicam, postremo non caligam. Et tamen vis habere malam vitam. Rogo te, præpone vitam tuam caligæ tuæ. (S. de tempore.) III. Recte imperare executionem, exemplo alicorum tam strenue fortiterque imperata sui Principis exequentium, ut eidem placeant, et corruptibilem ab eo mercedem accipiant; quid non præstandum erit, ut summo Regi placeamus, et ut æternum ab illo inestimabileque præmium speremus.

Ex occasione thematis: *Posside prudentiam, nec obliviscaris, neque declines a verbis oris mei:* (Pro. 10, 5.) narrari potest Apologus a S. Barlaam Josaphat narratus de Philomela, quæ capta ab aucupe rogavit, ut eam dimitteret, velle enim se optimam illi doctrinam tradere; quæ lege accepta dixit illi: Tria servato in omni vita tua: rem, quæ apprehendi nequit, appendere ne tenta: rem, quæ non est verosimilis, non credito: rem perditam, quæ recuperari nequit, ne plangito. Cum autem post dimissionem ipsa

iterum arbori insidens dixisset, se gemmam magnitudine ovo struthionis non imparem in ventre continere, aucupesque ideo dimissam lamentans iterum ad se invitaret, illa hominem ridere cepit, ostendereque, quomodo jam nunc doctrinas a se traditas neglexisset. (Vit. x.) Hæc ergo tres doctrinæ, velut pulcherrima tria prudentiæ dictamina, fusiis explicantur, doceaturque. I. Quomodo non debeat quis tentare in hac vita felicitatem omnimodam seu exemptionem a tribulatione, cum omnes nos oporteat per multas tribulationes intrare in regnum Dei, id quod tum sententiis SS. Patrum, tum exemplis probari potest. II. Quomodo non debeat quis credere, quod non est verisimile, quod scilicet felicitas aut in divitiis, aut honoribus, aut voluptatibus consistat; contrarium quippe Salomon aliique suo exemplo docuerunt. III. Quomodo rem perditam non plangere quis debeat; id quod in triplici occasione observandum. *In jactura divitiarum:* ubi potius dicendum cum Jobo: Dominus dedit, Dominus abstulit. (Job. I, 21.) Imo cum primis Christianis eam gaudio substinenda rapina, eo quod sciamus, nos habere repositam meliorem substantiam. (HEBR. X, 34.) *In funere amicorum:* ubi observandum monitum Siraicidis: Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.

Ex occasione thematis: *Videte fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes, redimentes tempus:* (Ecc. XII, 11.) dici potest, Romanos olim prudentiam triplici vultu pinxisse, ut inuenerit per eam tria potissimum tempora observari. I. *Præterita,* ut ex iis etiam fructus referatur, id quod triplici modo fieri potest. Primo si ex præteritis factis salubria consilia capiuntur, vitando occasiones, in quibus cecidimus. Deinde si ex tempore male collocato occasio sumatur vitam valde sanctam et ferventem instituendi, ad morem peregrinorum, qui tarditatem itineris celeritate cursus compensare student. Denique si patienter feratur jactura gravissima temporis; si enim qui jacturam divitiarum æquo animo tolerat grande apud Deum meritum obtinet, quanto magis, qui jacturam temporis, quæ nulla gravior est, simili æquitate animi sustinet, simile quoque præmium expectabit. II. *Præsentia* ut bene ordinentur, utiliterque collocentur; qui enim præsens tempus bene impendit, de præterito non dolebit, et de futuro bene sperare poterit. III. *Futura,* quæ

providenda sunt, ut pro iis, quæ olim in altera vita necessaria erunt, in hac fructuose laboremus, uti fecit ille Rex, de quo paulo ante num. 7. diximus, eum divitias suas in locum, ad quem relegandum se sciebat, præmississe.

MICELLANEA.

Qualitas. — In uno homine duplex est homo, interior et exterior; ille viro prudenti, qui sana et utilia suadet et eligit; hic uxori imprudenti similis est; quare ut vir mulierem, ita interior homo exteriori quæ prudentiam debet dirigere, et quidem hic suggerit, suspectum habere. (Granat. v. prud.) Duo sunt infantium propria, ignorantia, et imbecillitas; duo vero virorum, scilicet iudicium, et robur. Qui ergo hæc duo posteriora habet, se provecum in perfectione et virtute; secus, infantem se credere debet. *Idem.*

Janus Rex ob prudentiam singularem, quæ et præterita et futura sapienter conjecturabat, duas habuisse facies confectus est. Quia res fere omnes aliud in fronte, aliud in recessu recondunt; hinc Salomon monet: Ne intuearis vinum, quando flavescit; blande quippe intrat, sed in fine mordet ut coluber. (Prov. XXIII, 31.) Item: Favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amara quasi absinthium. Prov. v, 3. *Idem.*

Prudentia Spensæ per nasum commendatur, dum dicitur: Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum; hæc enim civitas erat caput Syriæ, quæ Israelitico regno semper erat infesta; unde Salomon ad cognoscendas illius insidias in confinibus Libani altissimam turrim edificavit. *Idem.*

Lycourgos rogatus, cur vetuisset frequentius adversus hostes expeditiones agere; respondit: Ne, dum crebro se defendunt, bellandi peritiam usu addiscant. PLUTARCH. in Lacon.)

Alphonfus Rex Cathalanus suadentibus, ut Alphonso adhuc adolescentulo septem viri darentur, qui Deum timerent, justitiam colerent, cupiditates sub freno tenerent, neque donis aut muneribus tangerentur, respondit: Si horum, non dico septem, sed unum tantum dederitis, et continuo illi regimem, et regnum ipsum facio concesserim. PANCYR. I. II, de rebr Alph.

Anthisthenes Atheniensis negabat sapien-

tem vivere juxta leges ab hominibus conditas, sed juxta normam virtutis. Sapiens enim non ideo declinat a malo, quod legibus prohibuit sit, sed quod ipsa ratio dissuadet hoc agendum esse. LAERT.

Necessitas. — Vis consilii expers mole ruit sua. HORAT. l. V, od. IV.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit.

Et sensus cum re consiliumque fugit. OVID. l. IV, de Pont. aleg. XII.

Scipio Africanus turpe esse aiebat in re militari dicere: non putabam, videlicet quia explorato et exusso consilio, quæ ferro aguntur, summa ratione administrari oportere arbitratur. VAL. MAX. l. VII.

Nihil est turpius quam sapientum vitam ex insipientium sermone pendere. CICERO. l. II, de finib.

Viri sapientis est lente festinare, quod anchora delphino conjuncta veteres significant; hinc Salomon, substantia, inquit, festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. GRANAT. V, Prud.

Super humerale, quod humeros Sacerdotis in Veteri Testamento olim tegebant, et Rationale, quod pectus, sic, Deo jubente, facta sunt, ut fibulis connexa nunquam a se separari poterint, ut significaret, labores nostros semper cum judicio et ratione fieri oportere. *Ibid.*

UTILITAS. — Constat, inquit Aristoteles, neque proprie bonum esse sine prudentia, neque prudentem sine virtute morali quempiam esse. VI de mor.

Multi sunt incommoda in vita, quæ sapientes commodorum compensatione leniunt: stulti nec vitare venientia possunt, nec ferre presentia. CICERO. v, de nat. Deor.

Unicum consilium rectum magnam militum manum vincere, dicebat Euripides. ERASM. VIII.

Verinus Poeta sic canit:

Consilio utilis, quam viribus, arma geruntur,
Militis est robur, consiliumque Ducis.

APOPH. Apud Lang. v. consil.

Hirundo, cum linum sereretur, monuit reliquas aviculas, ut semina eruerent, utpote ex quibus exoritura esset herba nocentissima avium generi. Cum vero hoc persuadere non potuisset, saltem ut primam herbam evellerent, suavit, verum et hoc consilium non placuit; quare hirundo periculi decli-

nandi causa ad domos confugit, reliquis aviculis ob neglectum consilium retribus ex lino factis irritis et pereuntibus. *Ibid.*

Diogenes sapienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo: Deorum omnia sunt, deorum autem amici sunt sapientes, et amicorum communia sunt omnia; sapientis ergo sunt omnia. LAERT. VI.

DIGNITAS. — Bion dicebat, prudentiam tanto cæteris virtutibus antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret visus. LAERT. XLI, VII.

Socrates interrogatus, quid sit prudentia: Anima concinnitas, respondit. STOB. de Prudent.

Periander querenti, quid in minimo sit maximum, respondit, prudentes cogitationes animæ in corpore humano. *Ibid.*

JUCUNDITAS. — Quoniam principium jucundissimum est, ideo sapere etiam jucundum videtur; nam sapere principantis est. ARIST. l. RHE. XI.

Sapientia, teste Cicrone, est una, quæ mestitiam pellat ex animis, quæ nos exhorrescere metu non sinat, quæ præceptis in tranquillitate vivi potest, omnium cupiditatum ardore extincto. CICERO V, de finis.

Alibi dicebat idem Cicero: Prudentia nihil dulcius, quam, ut cætera auferat, adfert ipsa senectus. Tusc. qq. I.

AXIOMATA.

Parva sunt arma foris, nisi consilium sit domi. SENECA ANONYM.

Diu deliberandum, quod statuendum est semel. *Ibid.*

Salus, ubi multa consilia.

Festina lente. Qui festinus est pedibus, offendet. Substantia festinata minuetur; quæ autem paulatim colligitur manu, proficiet.

Malum consilium consultori pessimum.

DICTAMINA ET PRINCIPIA ETHNICORUM PHILOSOPHORUM.

Cum ethnici quidam ex instituto Philosophos se, seu sapientia ac prudentia magistros amatores ac professores fuerint professi, opera præstant erit, eorum actamina hoc loco recensere; idque eo quidem ordine, quem ipsi fere Asectæ de perfectione discretentes solent observare, ut vel sic erubescamus, doleamusque, nos ex tot revelationibus, illustrationibus et libris,

quibus Christiana Religio abundat, tantum luminis ac notitiae nec dum hausisse, quantum ipsi Ethnici ex solo naturæ lumine hausierunt; nec tanta contentione perfectionem supernaturalem fuisse consecutatos, quanta ipsi ad perfectionem naturalem, stabilemque animi quietem pervenire contenderunt.

DE VERÆ SAPIENTIÆ STUDIO.

I. DICTAMEN.

QUID SIT SAPIENTIA.

Hoc est sapientia, in naturam converti, et eo restitui, unde publicus error expulerit. SENECA epist. XLIV.

Quid in homine proprium? Ratio. Hæc certa et consummata felicitatem hominis implevit. *Ibid.*

Huc cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remissurus, ut contentus sis temetipso, et ex te nascentibus bonis. Quæ potest esse felicitas Deo proprio? SENECA, epist. LXXVI.

Quid est sapientia? semper idem velle, atque idem nolle. Non enim potest cuiquam idem semper placere, nisi rectum. SENECA, epist. XX.

II. DICTAMEN.

DE FINE HOMINIS.

Quæ conditio rerum, eadem et hominum est. Gladium bonum dices, non cui deauratus est haltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies, et mucro munimentum omne rupturus. Regula non quam formosa, sed quam recta sit, quaeritur. Eo quodque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum fœneret, a quam multis saluetur, quam pretioso incumbat lecto, quam pellucido poculo bibat, sed quam bonus sit. Bonus autem est, si ratio explicita, et recta est, et ad naturam voluntatem accommodata. Hæc vocatur virtus, hoc est honestum, et unicum hominis bonum; nam cum sola ratio perficiat hominem, sola ratio perfecta beatum facit. SENECA, epist. LXXVII.

Actorem esse fabulæ talis, qualis a Magistro probata fuerit, te memento. Si brevis, brevis; si longa longæ; si mendicium agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniose representes. Ita si claudum, si principi-

pem, si plebeium. Hoc enim tuum est, personam bene effingere; eam autem non eligere alterius. EP. XXIII, Ench.

Si quid proficere studes, istiusmodi cogitationes missas facito: Si mea neglexero, non erit unde vivam: Nisi puerum castigavero, malus erit. Præstat enim perire fame, timoris ac molestiæ expertem, quam copiis omnium rerum circumfluentem animo vivere perturbato. Et puerum malum esse præstat, quam te infelicem. EP. XVI.

Id actum est ab illo mundi Conditore, qui nobis vivendi jura descripsit, ut salvi essemus, non delicati: ad salutem omnia parata sunt, et prompta, deliciis omnia misere et solite comparantur. Utamur ergo hoc naturæ beneficio inter magna numerando: et cogitemus, nullo nomine melius illam meruisse de nobis, quam quia, quidquid ex necessitate desideratur, sine fastidio sumitur.

III. DICTAMEN.

DE ANIMA HOMINIS.

Magna, et generosa, et generosa res est humanus animus, nullos sibi poni, nisi commones, et cum Deo terminos patitur. SENECA, ep. CII.

Cogita in te præter animum nihil esse mirabile, cui magno nihil magnum est. Epist. VIII.

Animus magnus et sacer, et in hoc demissus, ut propriis divina nossemus, conversatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ. Illinc pendet, illuc spectat ac nititur, nostris tanquam melior interest. Quis ergo est hic? animus, qui nullo bono, nisi ergo est, nititur. Epist. XLII.

Magnus animus, conscius sibi melioris naturæ, dat quidem operam, ut in hæc statione, qua positus est, honeste se atque industrie gerat, cæterum nihil horum quæ circa ipsum sunt, suum judicat, sed ut commodatus nititur, peregrinus et properans. Epist. CII.

IV. DICTAMEN.

DE CORPORE.

Fateor, insatium esse nobis corporis nostri charitatem, Fateor, nos hujus gerere tutelam: nec nego indulgendum illi, servendum nego; multis enim serviet, qui corpori servit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus,

non tanquam propter corpus vivere debeamus, sed tanquam non possimus sine corpore. Hujus nos nimius amor timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis obicit. Honestum civile est, cui corpus nimis charum est: agatur ejus diligentissime cura ita tamen ut, cum exiget ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum in ignem sit. Nichilominus, quantum possumus, evitemus incommoda quoque, non tantum pericula: et in tutum nos reducamus, excogitantes subinde, quibus possint timenda depelli. Quorum tria, ni fallor, genera sunt; timetur inopia, timetur morbi, timetur, quæ per vim potentioris eveniunt. *SENECA, ep. XIV.*

Hæbetis ingenii signum est, in rebus corporis immorari, velut exerceri diu, edere diu, polare diu. etc. Nam hæc quidem facienda sunt obiter, cura autem omnis ad animum transferenda. *Ep. LXIII, Enech.*

Major sum, et ad majora generis, quam ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter aspicio, quam vinculum aliquod libertati meæ circumdatum. Contemptus corporis sui certa libertas est. *Sen. epist. LXV.*

V. DIGTAMEN.

DE DEO.

Non sunt ad cælum elevandæ manus nec exorandus æditus, ut nos ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat; non procul est a te Deum, tecum est, intus est. Sacer intra nos Spiritus sedet, malorum honorumque nostrorum observator, et custos: hic prout a nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. *Sen. epist. xli.*

Universa ex materia, et ex Deo constant: Deus ista temperat, quæ circumfusa Rectorem sequuntur, et Ducem. Potentius autem est, quod facit, quod est Deus, quam materia patiens Dei. *Sen. epist. lxxv.*

Sic vivendum est, tanquam in conspectu vivamus; sic cogitandum, tanquam aliquis in pectus intimum inspicere possit, et potest: quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est. Interest animis nostris, et cogitationibus mediis intervenit. *Sen. epist. lxxxiii.*

Primus est deorum cultus, deos credere; deinde, reddere illis majestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla majestas est;

scire illos esse, qui præsentent mundo, qui universa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curiosi singulorum. Hi nec dant malum, nec habent: cæterum castigant quosdam, et coercent, et irrogant pœnas, et aliquando specie boni puniunt. Vis deos propitiare? bonus esto, satis illos coluit, quisquis imitatus est. *Sen. epist. xlix.*

Sive alios observare volueris (liberius enim inter aliena iudicium est) sive teipsum favore seposito; et senties hoc, et confiteberis, nil ex his optabilibus, et charis utile esse, nisi te contra levitatem casus, rerumque casum sequentium, instruxeris: nisi illud frequenter, et sine querela, inter singula damna dixeris: diis aliter visum est. Imo meherecule, ut carnem fortius ac justius petam, quo animum tuum magis fuleas, hoc dicito, quoties aliquid aliter, quam cogitabas, evenit: Dii melius. Sic composito nihil accidit. *Sen. epist. xcviij.*

Religionis erga deos immortales precium illud esse scito, rectas de iis habere opiniones, ut sentias, et esse eos, et bene, justque administrare universa: parendum eis esse, et omnibus iis, quæ fiant, acquiescendum: sequenda ultro, ut quæ a mente præstantissima regantur; sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te, conquereris. *Ep. xxxviii, Enech.*

In omnibus, quæ adversa videntur et dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior. Ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu: nullum tributum invitus conferam: omnia autem, ad quæ gemimus, quæ expavescimus, tributa vitæ sunt. *Sen. epist. xcvi.*

Mihi quidem optabile est a morte me invadi, nulla alia re, nisi voluntate mea curanda occupatum, ut perturbatione vacuus, et liber dicere possim Deo: num gubernationem tuam reprehendi? numquid ad alia abusus sum facultatibus, quas mihi dedisti? ærotavi, quia voluisti. Pauper lui, te volente, sed lætus. Numquam appetivi imperium; numquid me unquam hac de causa tristorem vidisti? numquid unquam vultu minus hilari te accessi? paratus, si quid mandes, si quid imperes. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem, occupet mors. *Epist. III, dissert. ar. 6.*

VI. DIGTAMEN.

DE CREATURIS.

Quemadmodum in navigatione subducto navigio, si aequatum exieris, obiter fortassis etiam cochleam colliges aut bulbum: animo autem in navigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne Gubernator vocet, ac tum illa omnia relinquere, ut ne vincetus tamquam ovis in navim conjiaciaris; ita etiam in vita si tibi vice cochleæ aut bulbi detur uxore, et puer, nihil impediet; at si Gubernator vocarit, curres ad navim, relictis illis omnibus neque respicies. *Ep. xxii, Enech.*

Nulla aliena præstantia efferaris animo: si equus semet jactans diceret: sum pulcher, ferendum esset. Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulchrum equum habere, scito, equo te bono superbire. Quid igitur est tuum? usus visorum. Quapropter cum in usu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris, tum enim aliquo tuo bono lætaberis. *Ep. II, Enech.*

Aut ista bona non sunt, quæ vocantur, aut homo felicior Deo est; quoniam quidem, quæ nobis parata sunt, non habet in usu Deus: nec enim libido ad illum, nec epularum lautitia, nec opes, nec quidquam ex his hominem inescantibus, et vili voluptate ducentibus, perinet. Ergo aut, quod incredibile est, bona Deo desunt, aut hoc ipsum argumentum est, bona non esse, quæ Deo desunt. Adice, quod multa, quæ bona videri volunt, animalibus, quam homini, pleniora contingant. Illa cibo avidius utuntur; Venere non æque fatigantur: Virium illis major est, et æquabilior firmilas. Sequitur, ut multo feliciora sint homine, nam sine nequitia, sine fraudibus degunt; fruuntur voluptatibus, quas et magis capiunt, et ex facili, sine ullo pudoris aut præsentitiæ metu. Considera tu itaque, an id bonum vocandum sit, quo Deus ab homine vincitur. Summum bonum in animo constituamus: obsolescit, si ab optima nostri parte ad pessimam transit, et transfertur ad sensus, qui agiliores sunt animalibus mutis. Non est summa felicitatis nostræ in carne ponenda. Bona illa sunt vera, quæ ratio dat: solida ac sempiterna, quæ cadere non possunt, nec decrescere quidem, aut minui. Cætera opinione bona sunt; et nomen quidem habent commune cum veris, proprietatis in illis boni non est. *Sen. epist. lxxiv.*

VII. DIGTAMEN.

DE CONCUSPISCENTIS, ET VOLUPTATIBUS.

Multis parasse divitias, non finis miseriarum fuit, sed mutatio. Non hoc miror, non est enim in rebus vitium, sed in ipso animo. Illud, quod paupertatem gravem fecerat, et divitias graves fecit. Quemadmodum nihil differt, utrum ægrum in ligneo lecto, an in aureo colloces, quocumque illum transtuleris, morbum suum secum transfert; sic nihil refert, utrum animus æger in divitiis, an in paupertate ponatur, malum suum illum sequitur. *SENECA, epist. xvii.*

Si vis Pythoelæa divitem honestum facere esse in perpetua voluptate, non divitiis, honoribus, voluptatibus adjiciendum, sed cupiditatibus detrahendum. *SENECA, epist. xxi.*

Quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suæ sunt, quorum impotentia atque insanæ libidini ob hoc unum possis ignoscere, quod, quæ fecere, patiuntur. *SENECA, epist. xxxv.*

Non est emolliendus animus; si voluptati cesserò, cedendum est dolori, cedendum labori, cedendum est paupertati. *SENECA, epist. li.*

Vidisti aliquando canem missa a domino frusta panis aut carnis aperto ore captantem? quidquid exceperit, protinus integrum devorat, et semper ad spem futuri hiat. Idem evenit nobis, quidquid expectantibus fortuna projectit, id sine ulla voluptate demittimus. statim ad rapinam alterius erecti et attenti. Hoc sapienti non evenit: plenus est, etiam si quid obvenit, secure excipit, ac reponit: lætitia fruitur maxima, contentia, sua. *SENECA, epist. lxxii.*

VIII. DIGTAMEN.

DE VIRTUTIBUS.

Nihil est virtute præstantius, nihil pulchrius: et bonum est, et optabile, quidquid ex hujus geritur imperio. *SENECA, Epist. lxxvii.*

Id in quoque optimum est, cui nascitur, quæ censetur. In homine optimum quid est? ratio, hæc antecedit animalia, deos sequitur. *SENECA, epist. lxxvi.*

Nulla virtus latet; et latuisse, non ipsius dampnum est. Veniet, qui conditam, et sæculi sui malignitate compressam, dies publi-

oet... si quod est pretium virtutis ex fama, nec hoc interit... nulli non virtus, et vivo et mortuo, retulit gratiam, ni modo illam bona secutus est fide. *SENECA, epist. LXXIX.*

Virtutum omnium pretium in ipsis est: non enim exerceatur ad præmium. Recte facti, fecisse merces est. *SENECA, epist. LXXXI.*

Virtus extollit hominem, et supra chara mortalibus collocat: nec ea, quæ bona, nec ea, quæ mala vocantur, aut cupit nimis, aut expavescit. *SENECA, epist. LXXXVII.*

IX. DICTAMEN.

DE PECCATIS.

Initium est salutis, notitia peccati; nam qui peccare se nescit, corrigi non vult; deprehendas te oportet, antequam emendes... Ideo quantum potes, te ipse coargue: inquire in te; accusatoris primam partibus fungere, deinde iudicis, novissime deprecatoris; aliquando te offende. *SENECA, epist. XXVIII.*

Non est per se magistra solitudo innocentiae, nec frugalitatem docent rura: sed tibi testis ac spectator abscessit, vitia subsidunt, quorum monstrari, et conspici, fructus est... Nemo oculis suis lautus est, ne paucorum quidem et familiarium, sed apparatus vitiorum suorum pro modo turbæ spectantis expandit. Itaque irritamentum est omnium in quæ insanimus, admirat or et conscius, ne concupiscamus effecies, si, ne ostendamus effeceris. Ambitio, et luxuria, et impotentia scenam desiderant: sanabis ista, si absconderis. *SENECA, epist. XCIV.*

Duo sunt, propter quæ delinquimus; aut inest animo pravis opinionibus malitia contracta, aut etiamsi non est falsis preoccupatus, ad falsa proclivis est, et cito specie, quo non oportet, trahente, corrumpitur. Itaque debemus aut curare mentem ægram, et vitii liberare, aut vacante quidem, sed ad peiora pronam preoccupare; utrumque decreta Philosophiæ faciunt. *SENECA, epist. XLV.*

Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic, tanquam illo spectante vivamus, et omnia tanquam illo vidente, faciamus... Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque ejus se componat, atque ordinet! Qui

sic aliquem vereri potest, cito erit verendus. *SENECA, epist. II.*

X. DICTAMEN.

MEDIA AD VIRTUTES ACCUENDAS.

MEDIUM I.

Temporis ratio habenda.

Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum est. In hujus rei unius fugacis ac lubricæ possessione natura nos misit, ex qua nos expellit, quicumque vult. Hinc si volueris attendere, magna vitæ pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. *SENECA, epist. I.*

Omnes ergo horas complectere; sic fiet, ut minus ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris. *SENECA, epist. I.*

Id agamus, ut omne tempus nostrum sit: non erit autem, nisi prius nos nostri esse ceperimus. *SENECA, epist. LXXI.*

Infinita est velocitas temporis, quæ magis apparet respicientibus; nam ad presentia intentos fallit, adeo præcipitis fuga transitus levis est. *SENECA, epist. XLX.*

MEDIUM II.

Judicia hominum spernenda.

Nunquam volui populo placere; nam quæ ego scio non probat populus; quæ probat populus, ego nescio. Malis artibus popularis favor quaritur; similem te illis facias oportet; non probabunt nisi agnoverint. *SENECA, epist. XXIX.*

MEDIUM III.

Solitudo amanda.

Quid tibi vitandum præcisive existimes, quæris? Turbam. Nondum illi te tuto commiseris. — Nunquam mores, quos extuli, refero: aliquid ex eo, quod composui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit... Inimica est multorum conversatio. Nemo non aliquid nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Et quo major est populus, cui commisceamur, hoc periculi plus est... Democritus ait: Unus mihi pro populo est, et populus pro uno. Bene et ille, a quo cum quæreretur, quæ tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventura? satis sunt, respondit, mihi

pauci, satis unus, satis est nullus. Sed et Epicurus: Hæc ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. *SENECA, epist. VII.*

MEDIUM IV.

Rebus se commodare, non tradere.

Mentiuntur, qui sibi obstare ad studia liberalia turbam negotiorum videri volunt. Simulant occupationes et augent, et ipsi se occupant. Vaco, mi Lucili, vaco, et ubicumque sum, meus sum. Rebus enim non me trado, sed commodo. *SENECA, epist. LXII.*

MEDIUM V.

Notitia sui.

Ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia non ægrotare nescimus, ut Harpaste mulier fatua, et cæca nescivit esse se cæcam, sed domum tenebrosam dixit; id etiam nobis evenit. Nemo se avarum esse intelligit, nemo cupidum. Cæci tamen ducem quærunt, nos sine duce erramus. *SENECA, epist. I.*

MEDIUM VI.

Eadem sæpius repetenda.

Nunquam nimis discitur, quod satis nunquam discitur. Quibusdam remedia monstranda sunt, quidam inculcanda.

MEDIUM VII.

Locorum mutatio fugienda.

Socrates cuidam querenti, quod per locorum mutationem melior non fuisset factus, dixit: Quid miraris, nihil tibi peregrinationes prodesse, cum te circumferas? premit te eadem causa quæ expulit. Quid terrarum juvare novitas potest? quid cognitio urbium, aut locorum? in irritum eedit ista jactatio; quæris, quare te fuga ista non adjuvet? tecum fugis. Onus animi deponendum est: non ante tibi ullus placebit locus. *SENECA, epist. XXVII.*

MEDIUM VIII.

Paupertas amanda.

Si vis vacare animo, aut pauper sis, oportet, aut pauperi similis; non potest studium

salutare fieri sine frugalitatis cura, fragilitas autem paupertatis voluntaria est.

Magnæ divitias sunt, lege naturæ composita paupertas. Lex autem illa naturæ, scis, quos nobis terminos statuit? non esurire, non sitire, non algere. Parabile est, quod natura desiderat, et expositum: ad supervacua sudatur. *Epist. IV, SENECA.*

Perpessi sunt exercitus inopiam rerum omnium, vixerunt herbarum radicibus, et dicta fœdam tulerunt famem. Hæc omnia passi sunt pro regno alieno. Dubitabit aliquis ferre paupertatem, ut animam furoribus liberet. *Ibid. epist. XXV.*

MEDIUM IX.

Correctio non omittenda.

Non possum scire, an ei profuturus sim, quem admoneo. Illud scio, alicui me profuturum, si multos admonero. Spargenda est manus, non potest fieri, ut non aliquando succedat multa tentanti. *SENECA, epist. XXIX.*

Ne illud quidem euro, quod quibusdam nimis horridi animi videtur, et tetelic. Ariston aiebat, malle se adolescentem tristem, quam hilarem, et amabilem turbæ. Vinum enim fieri bonum, quod recens durum, et asperum visum est: non pati ætatem, quod in dolio placuit. *SENECA, epist. XXXVI.*

MEDIUM X.

Opera verbis jungenda.

Facere docet Philosophia, non dicere: et hoc exigit, ut ad legem quisque vivat, ne orationi vita dissentiat, ut ipsa inter se vita unius, sine actionum dissensione, coloris sit. Maximum hoc est, et officium sapientiæ, et indicium, ut verbis opera concordent, ut et ipse ubique par sibi, idemque sit. Quis hoc præstabit pauci, aliqui tamen. Et difficile hoc: nec dico sapientem semper uno itinerum gradu, sed una via. *SENECA, epist. X.*

MEDIUM XI.

Ratio in consilium adhibenda.

Ob hoc seipsum homo, suaque miretur, quod non potest vinci, quod mala ipsa sub se tenet, quod ratione, qua valentius nihil est, casum doloremque, et injuriam subigit. Ama rationem, hujus te amor contra durissima armabit. *SEN. ep. XXXIV.*

MEDIUM XII.

Seria resolutio.

Quidquid facere te potest bonum, tecum est; quid tibi opus est, ut sis bonus? velle: quid autem melius potes velle, quam eripere te huic servituti, quæ omnes premit, quam mancipia quoque conditionis extremæ, et in his sordibus nata, omni modo exuere conantur? Tu non concupisces quantumque ad libertatem pervenire, qui te putas in illa natum? SEN. ep. XL.

MEDIUM XIII.

Exempla ob oculos habenda.

Cum aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim ipse tibi proponito, quid in ea re facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ita fiet, ut te ratio non deficiat, qua id, quod objectum fuerit, rite administres. Ep. II, Ench.

Adjuvare nos possunt non tantum, qui sunt, sed et qui fuerunt. Ex iis autem, qui sunt, eligamus eos, qui vita docent: qui cum dixerint, quod faciendum sit, probant faciendo: qui docent, quid vitandum, nec unquam in eo, quod fugiendum dixerint, deprehendantur. Eum elige adiutorem, quem magis admireris, cum videris, quam cum audieris. SEN. ep. LII.

Plus tibi, et viva vox et convictus, quam oratio, proderit. In rem præsentem venias, oportet. Primum, quia homines amplius oculis, quam auribus credunt: deinde quia longum iter est per præcepta, breve et efficax per exempla. SEN. ep. VI.

MEDIUM XIV.

Lectio fructuosa.

Illud vide, ne lectio omnis generis voluminum habeat aliquid vagum, et instabile. Certis ingentis immorari, et innutri oportet, si velis aliquid habere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquam est, qui ubique est. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. Idem accidat necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, et propteranter transmittunt. Non prodest cibis, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil æque sanitatem impedit, quam remediorum crebra

mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebro medicamenta tentantur. Non coalescit planta, quæ sæpe trasferuntur. Nihil tam utile est, quod in transitu prosit. Distrahit animum librorum multitudo. Fastidientis stomachi est, multa degustare, quæ, ubi varia sunt et diversa, inquinant, non alunt. Probatos itaque semper lege, et si quando ad alios divertere liberit, ad priores redi. SEN. ep. II.

Non refert, quam multos, sed quam bonos habeas libros. Lectio certa prodest, varia delectat. Qui, quo destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vegetur: non ire istud, sed errare est. *Ibid.* ep. XLV.

MEDIUM XV.

Sermo brevis.

Plurimum proficit sermo, qui minutatim irrepsit animo. Disputationes præparatæ, et effusæ audiente populo plus habens strepitus, minus familiaritatis. Ab verba submissiora veniendum est. Facilius intrant, sed et hærent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, et ex minima, in maximos actus diffunditur. SEN. ep. XXXVIII.

XI. DICTAMEN.

DOCTRINA PRO CONVERSATIONE.

PRIMA.

Nil mali postulandum ab altero.

Si munera desiderata parare queo, conservata verecundia, et fide, et animi magnitudine, vosque ejus rei viam ostenderitis, parabo. Sin id postulatis, ut bona ego mea perdam, quo vos ea, quæ in bonis non sunt, acquiratis, videte ipsi, quam iniqui sitis, et temerarii, utrum vero præoptatis? pecuniamne, an amicum verecundum et sincerum? Ep. XXXI, Ench.

SECUNDA.

Emulatio cavenda.

Est tibi prælatus aliquis in convivio, aut salutatione, aut dandi consilii officio; si quidem ista bona sunt, gratulari debes illi,

eui ea contigerunt; sin mala, ne doleas, te in ea non incidisse; sed memento, cum ea non agas, quibus illa parantur, quæ in nostra potestate non sunt, fieri non posse, ut eadem tibi tribuantur. Ep. XXXII, Ench.

TERTIA.

Jactantia fugienda.

In familiaribus congressibus absit facinororum aut periculorum tuorum proluxa, et immoderata commemoratio; nec enim, ut tibi jucundum est tuorum certaminum meminisse, sic et aliis suave est, ea, quæ tibi acciderunt, audire. *Ibid.* LIII, Ench.

QUARTA.

Nemo temere judicandus.

Lavat quispiam cito, ne dicas, lavisse male, sed cito: bibit quispiam multum vini, ne dicas, bibisse male, sed multum. Priusquam enim id decretum dijudicaris, unde scis, an male? sic usu tibi veniet, ut alia visa certo comprehensa habeas, aliis assentiaris. Epist. LXVII.

QUINTA.

Respectus deponendus.

Cum facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter id agendum conspici, tametsi futurum est, ut vulgus de eo secus judicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge: sin recte, quid eos vereris, qui non recte reprehendunt? Epist. XXXVII, Ench.

SEXTA.

Maledicta spernenda.

Si quis nuntiarit, quemdam tibi maledicere, ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, eum nescisse cætera tua vitia: nam aliqui non illa solum fuisse dicturum. Epist. XXVIII, Ench.

SEPTIMA.

Temere non loquendum.

Si apud imperitos de præcepto aliquo sermo incidit, maxima ex parte taceto. Magis enim periculi est statim evomere, quod non concoxeris. Epist. LXIX, Ench.

XII. DICTAMEN.

DE FACE ORTINENDA.

MEDIUM I.

Opinio corrigenda.

Homines perturbantur non rebus, sed iis, quas de rebus habent, opinionibus: verbi causa, mors non est malum; aliqui enim et Socrati ita visum esset: sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impediatur, aut distrahimur, non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones. (Epist. x, Ench.) Plura sunt, quæ nos terrent, quam quæ premunt, et sæpius opinione, quam re, laboramus. SENeca, epist. XIII.

MEDIUM II.

Voluntas propria deponenda.

Ne postules ea, quæ fiunt, arbitrata tuo fieri; si sapias, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Morbus est corporis impedimentum, instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio pedis est impedimentum, instituti non item. Quod si singulis in rebus, quæ incidunt, consideraris, invenies eas alterius cuiuspiam rei, non tui, esse impedimentum. Epist. XIII, Ench.

MEDIUM III.

Judicium verum formandum.

Memento, si ea, quæ natura serviunt, libera putaris, et aliena pro tuis habueris, fore ut impediaris, luceas, perturberis, deos hominesque accuses: sin id solum tuum existimaris, quod tuum est, aliena vero, ut sunt, aliena, te nemo cogit unquam, nemo impedit, neminem accusabis, neminem criminaberis, nihil ages invitus; nemo te laedet, inimicum non habebis. Epist. III, Ench.

MEDIUM IV.

Nihil proprium censendum.

Nunquam te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse, Filioles obit? redditus est. Præbium est ereptum? an non id quoque est redditum? at improbus est, qui eripuit? quid id tua refert, per quem is, qui dederat, abs te repetierit? Epist. xv, Ench.

MEDIUM V.

Fructus ex omnibus capiendus.

Si corvus inauspicatum ceciderit, ne te visum illud moveat, sed ipse tecum divide statim, et dic: nihil istorum mihi portenditur, sed aut corpuseulo meo, aut recutæ meæ, aut existimationi, aut liberis, aut uxori; mihi autem fausta omnia portenduntur, si ego voluero. Quidquid enim istorum acciderit, ex eo, penes me est, fructum ut capiam. *Epist. XXIV, Ench.*

MEDIUM VI.

Testimonio conscientie acquiescendum.

Si quando acciderit, ut foras promineas et alicui placere cupias, te de statione tua dejectum esse scito. Quare in omnibus rebus illud tibi satis sit, te esse Philosophum in; sin alicui etiam videri Philosophus cupis, tibi videre, idque tibi satis esto. *Epist. XXX, Ench.*

Bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxia, et sollicita est. Si honesta sunt, quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem. *Sen. ep. XLIII.*

MEDIUM VII.

Quideis, ut oportet, accipendum.

Unaquæque res duas habet ansas, unam tolerabilem, aliam intolerabilem. Si frater injuriam fecerit, non ea prehende, qua facit injuriam, ea enim ejus ansa non est tolerabilis; sed illine potius, esse fratrem, esse una educatum. Sic prehendes eum, qua est tolerabilis. *Epist. LXXVII, Ench.*

MEDIUM VIII.

Nemo læditur, nisi a seipso.

Plebei status et nota est, nunquam a seipso vel damnum expectare, vel utilitatem, sed a rebus externis. Philosophi status et expressa imago est, omnem utilitatem, et damnum a semetipso expectare. *Epist. LXXI, Ench.*

MEDIUM IX.

Præparandus animus.

In ipsa securitate animus ad difficilia se

præparet, et contra injurias fortuna inter beneficia firmetur. Miles in media pace decurrit sine ullo hoste, callum jacit, et supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. *Sen. ep. XVIII.*

MEDIUM X.

Misera non anticipanda.

Illud tibi præcipio, ne sis miser ante tempus, cum illa, quæ velut imminetia expavisti, fortasse nunquam ventura sint, certe nondum venerint. Quædam ergo non magis torquent, quam debeant; quædam ante torquent, quam debeant: quædam torquere omnino non debent. Aut augemus dolorem, aut fingimus, aut præcipimus. *Sen. ep. XIII.*
Nil est miserius, nec stultius, quam prætime. Quæ ista dementia est, malum suum antecedere? Plus dolet, quam necesse est, qui ante dolet, quam necesse sit. *Sen. ep. XCVIII.*

MEDIUM XI.

Dolor inutili abstinendum.

Supervacaneum est dolere, si nihil dolendo proficias; deinde iniquum est, queri de eo, quod tui accidit, et omnibus restat. *Sen. ep. XCIX.*

MEDIUM XII.

Conformatio cum divina voluntate.

Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat, et quæcumque fiant, deuisse fieri putet, nec velit oburgare naturam: optimum est pati, quod emendare non possis, et Deum, quo Auctore cuncta proveniant, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contra pusillus ac degener, qui oblectatur, et de ordine mundi male existimat et emendare mavult deos, quas se. *Sen. ep. CVII.*

In quovis inepto hæc optanda sunt: Duce me, o Jupiter, et tu. Fatum, eo, quo sum a vobis destinatus. Sequar enim acrierit. Quod si noluerit, et improbus ero, et sequar nihilominus. *Ep. LXXVII.*

XIII. DICTAMEN.

MISCELLANEA QUÆDAM.

Mors æquo animo ferenda.

Quid est turpius, quam in ipso limine securitatis esse sollicitum? causa autem hæc est, quod inanes omnium honorum sumus, quorum in fine vitæ desiderio laboramus; non enim apud nos pars ejus ulla subsedit, transmissa est, et effluxit. Nemo, quam bene vivat, sed quamdiu, curat, cum omnibus possit contingere, ut bene vivant; ut diu, nulli. *Sen. ep. XLI.*

Lætitia vera quæ?

Nolo tibi unquam deesse lætitiã, volo illam tibi domi nasci: nascitur, si modo intra teipsum sit. Cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt: nisi forte tu judicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer, et fideus, et super omnia rectus. Mihi crede, res severa est gaudium verum. In hujus gaudii possessione esse te volo. Numquam deficiet, cum semel, unde petatur, inveneris. Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem: et quodcumque invecitium gaudium est, fundamento caret. Hoc de quo loquor, ad quod te conor perluere, solidum est, et quod plus pateat introrsus. *Sen. ep. XXIII.*

Omnes tendunt ad gaudium, sed unde stabile magnamque consequantur, ignorant. Omnes oblectamenta fallacia et brevina decipiunt; sicut ebrietas, quæ minus horæ hilarum insaniam, longi temporis lætio pensat. Hoc ergo cogita, hunc esse sapientiæ effectum, gaudii æqualitatem. Talis est sapientis animus, qualis mundi status super lunam. Semper illic serenum est. Habes ergo, quare velis sapiens esse; quia nunquam sine gaudio est. Gaudium hoc non nascitur, nisi ex virtutum conscientia. *Sen. ep. LIX.*

Nobilitas vera quæ?

Si quid aliud est in Philosophia boni, hoc est, quod stemma non inspicit. Omnes si ad priuam originem revoceatur, a diis sunt. Bona mens omnibus patet: omnes ad hoc sumus nobiles. Patrius Socrates non fuit, Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit. Neminem, ait Plato, regem non ex servis esse oriundum, neminem non ser-

vum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, et sursum deorsum fortuna versavit. Quis ergo generosus? ad virtutem a natura bene compositum. Hoc nunc est inveniendum. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostram gloriam vixit, nec quod ante nos fuit, nostrum est, animus facit nobilem, cui ex quacumque conditione supra fortunam licet surgere. *Sen. ep. XLIV.*

Discrimen inter sapientem et proficientem.

Hoc interest inter sapientiæ consummatæ virum, et alium procedentis, quod inter sanum, et ex morbo gravi ac diutino emergentem. Cui sanitatis loco est, levior accessio. Hinc, nisi atleolit, subinde gravatur, et in eadem revolvitur. Sapiens recidere non potest, ne incidere quidem amplius. Corpori enim ad tempus bona valetudo est: quam medicus etiam si reddidit, non prætat; sæpe ad eundem, quem advocaverat, excitatur. Animus semel in totum sanatur. *Sen. ep. LXXII.*

Hoc habent inter cætera boni mores, placent sibi, et permanent. Levius est malitia, sæpe mutatur, non in melius, sed in aliud. *Idem. ep. XLVII.*

Cur bonis viris mala accidant.

Cum videris bonos viros acceptosque diis, laborare, sudare, per arduum ascendere, malos autem lascivire, et voluptatibus fluere, cogita, filiorum nos modestia delectari, venularum licentia; illos disciplina tristiori contineri, horum alii audaciam. Idem tibi de Deo liqueat. Bonum virum in deliciis non habet, experitur, indurat, sibi illum præparat. *Sen. l. de Prov. 1.*

Nihil accidere bono viro mali potest. Non miscentur contraria. Quomodo tot omnes, tantum supernæ deorum imbrium, tanta medicorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidem: ita adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. Mors in statu, et quidquid evenit, in suum colorem trahit. *Ibid. II.*

Vir fortis omnia adversa exercitationes putat; quis autem, vir modo, et erectus ad honesta, non est laboris appetens justus, et ad officia cum periculo promptus? cui non industriosi omnia pœna est. Athletas videmus, quibus virium cura est, cum fortissi-

mis quibusque conflare, et exigere ab his, per quos certamini præparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur, cædi se vexarique patiuntur: et si non inveniunt singulos pares, pluribus simul obiciuntur. Marcellus sine adversario virtus. Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quid possit, patientia ostendit. Scias licet, idem viris bonis esse faciendum. *Ibid.*

Ece spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ece par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus: utique si et provocavit. Non video, inquam, quid habeat in terra Jupiter pulchrius, quam ut spectet Catonem, jam partibus non semel fractis, flantem nihilominus inter ruinas publicas rectum. *Ibid.*

Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser: transisti sine adversario vitam. Nemo sciet, quod poteris, ne tu quidem ipse: opus est enim ad notitiam sui experimento; quid quisque posset, nisi tentando non didicisset. Gaudent magis viri aliquando rebus adversis, non aliter, quam fortes milites bellis. *Ibid.*

Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur? Dux lectissimos militum, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorent iter, aut præsidium loco deiciant. Nemo eorum, qui exeunt, dicit: Male de me Imperator meruit; sed, bene iudicavit. Idem dicant, quicumque jubentur pati timidus ignavisque debilia: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati. Hoc est propositum Deo, quod sapienti viro, ostendere hæc quæ vulgus appetit, quæ reformidat, nec bona esse nec mala; apparebit autem bona esse, si illa non nisi bonis viris tribuerit; et mala esse, si malis tantum irrogaverit. *Ibid.* IV, v.

Putate itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis vos, quibus recta placuerunt? alii bona falsa circumdedit, et animos inanes, velut longo, fallacique somnio lusi: auro illas, argento et ebore ornavi: intus boni nihil est: Isti, quos pro felicitibus aspiciatis, si non qua occurrunt, sed qua latent, videtis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida, et sincera felicitas: crusta est, et quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, et ad arbitrium

suum ostendi, nitent, et imponunt: cum aliquid incidit, quod distorbet ac delegat, tunc apparet, quantum altæ ac veræ fœditatis alienus splendor, absconderit. Vobis dedi bona certa, mansura: quanto magis versaveritis, et tudique inspexeritis, meliora majoraque permisi vobis, metuenda contemnere, cupienda fastidire: non fulgetis extrinsecus, bona vestra introrsus obversa sunt. Sic mundus exteriora contempsit, spectaculo sui lætus. Intus omne posui bonum. Non egere felicitate, felicitas vestra est. *Ibid.* VI.

In sapientem non cadere injuriam.

Ad tantas ineptias perventum est, ut, non dolore tantum, sed doloris opinione vexemur, more puerorum, quibus metum incutit umbra, et personarum deformitas, et depravata facies; lacrymas vero evocant nomina parum grata auribus, et digitorum motus, et alia, quæ impetu quodam erroris improvidi refugunt. Injuria propositum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem sapientia non relinquit locum. Unum enim malum illi est turpitudine, quæ introire eo, ubi jam virtus, honestumque est, non potest. *SEN. L. de Constant.* IV.

Omnis injuria deminutio est ejus, in quem incurrit, nec potest aliquis injuriam accipere sine aliquo detrimento vel dignitatis vel corporis, vel rerum extra nos positarum: sapiens autem nihil perdere potest, omnia in se reposuit, nihil fortunæ credit: bona sua in solido habet, contentus virtute, quæ fortuitis non indiget. Ideoque nec augeri, nec minui potest. Nam in summum pertulit, incrementi non habent locum. Nihil eripuit fortuna, nisi quod dedit, virtutem autem non dat, ideo nec detrahit. Libera est, inviolabilis, immota, incommensa; sic contra casus indurata, ut nec inclinari quidem, neque vinci possit. Validus debet esse quod lædit, eo quod læditur, non est autem fortior nequitia virtute; non potest ergo lædi sapiens. *Ibid.* v.

AUCTORES.

Jeremias Drexelius in Rosis Marianis part. II, 1.

Joannes Busæus in Viridario V. eodem.

Franciscus Arrias X, III. Thesauri in exhausti. Tractat. I.

Antonius Gaudier de nat. perfect. part. IV, xi.

Jacobus Alvarez tom. II, lib. III, part. II, vi § 1.

Petrus Sanchez in regno Dei, p. VI, x.

PURGATORIUM.

QUOAD ESSENTIAM ET EXISTENTIAM.

Purgatorium est locus quidam a divina justitia in visceribus terræ destinatus ad purgandum fidelium defunctorum animas, in gratia Dei constitutas, nondum tamen satis integre a culpis expiatis, idque per ignem et alias penas, donec novissimum quadrantem exsolverint. *MANSI. I, IV, tr. LXXXVI, disc. II, n. 2.* Sive, est locus subterraneus, sive receptaculum, in quo animæ defunctorum pro peccatis quoad penam nequæ plene remissis satisfaciunt. *S. AUG. in Enchir. cix.* S. Anselmus illud describit: Quid est purgatorius ignis? post mortem purgatio erit aut nimis calor ignis, aut magnus rigor frigoris, aut aliud quodlibet genus penarum, de quibus minimum majus est, quam maximum, quod in hac vita excogitari possit. *S. ANSEL. in Eluc.*

S. Bernardinus Senensis de hoc purgatorio sic loquitur: Describunt Doctores, quod quatuor sunt purgatoria. De primo in quarto Dialogorum Gregorius mentionem facit, dicens: Quod est in Sicilia in monte Ætna, ubi navigantes sepe audire voces petentes eleemosynas spirituales, et temporales; et qui fuerunt ibi, dicunt, quod in illo monte semper ardet. Secundum purgatorium stat in centro terræ, in loco arcto, et privato: qui habuerunt proprium, arctum, et privatum amorem in hoc mundo plus, quam in Deo, dabitur illis locus arctus in centro terræ. Tertium Purgatorium reperitur esse in hoc mundo. Quartum est ignis. *S. BEN. Sen. to. IV, S. xv, extrav.*

Idem S. Pater quoniam in hoc purgatorio torqueantur, in hæc verba declarat: Prima veritas est, quod nullus vadit in purgatorium qui moritur in peccato originali; secunda veritas est, quod illi vadunt in purgatorium, qui sunt in aliquo peccato veniali, vel qui non fecerunt debitam penitentiam in hoc mundo pro suis peccatis. *Ibid.*

Ponarum vero diversitatem idem Doctores

his verbis indicat: Quærent Doctores, quæ penæ, et quantæ sunt in purgatorio? Et dicunt, quod animæ dupliciter tormentantur in purgatorio. Uno modo, quia sunt private seu semota a consolatione Dei. Secundo modo, quia habent penas similes penis infernalibus, sed differunt ab animabus, quæ sepultæ sunt in inferno, in hoc quia damnati sunt in æternum, æternaque gloria Paradisi privati, et sentiunt æternam penam sine spe redemptionis, quia in inferno nulla est redemptio. *Ibid.*

Existentia Purgatorii probatur ab auctoribus quadruplici argumento. Primo, ex S. Scriptura, quod argumentum sic proponit Jacobus Munfordus in præclaro libello, quem de misericordia animabus præstanda scripsit. In secundo libro Machabæorum XII, legitur Judam Machabæum, facta collatione, duodecim milia drachmas argenti misisse Hierosolymam offerre pro peccatis mortuorum sacrificium, 43. At forte Scriptura solummodo refert, non vero approbat hanc Machabæi in milites suos demortuos pietatem? ino certe vel maxime approbat: sequitur enim in versu 46. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur. Commendat ergo Scriptura hæc ejus pietatem ut sanctam, commendat aut salubrem et imitatione dignissimam. Illud præterea ex hac historia constat, non solum Judam Machabæum credidisse, animas in purgatorio detineri, sed idem etiam credidisse Judæos omnes, quia tam liberaliter contribuerunt pecuniam suam, ut Sacrificium offerretur pro peccatis mortuorum, eo fine, ut a peccatis suis solverentur. Ado, quod in hodiernum usque diem Judæi omnes purgatorium credunt, et preces pro defunctis fundunt, ut ex eorum Ritualibus est manifestum. *JACOB. MUXSOA. in tr. de Miseriis animab. præfund. I, n. 2.* Secundo, auctoritate Apostolorum, uti S. Chrysostomus testatur, dicens: Non temere ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatem multam. Hæc Chrysostomus, cuius testimonio liquet, constitutas ab Apostolis fuisse orationes pro defunctis, ob ingens, quod ex orationibus nostris fidelium animabus provenit emolumentum. Tertio, auctoritate Ecclesiæ, quæ iis ipsis sæculis, quibus, si unquam alias purissimus fuit Religionis cultus, orationes pro mortuis com-